

Lekciju kurss „Argumentācija un kritiskā domāšana”

4.lekcija „Deviņi rīki kļūdainas informācijas atpazīšanai”.

Vingrinājumi patstāvīgai tēmas apguvei.

Vingrinājums Nr.1

Nosauciet un aprakstiet ieteicamos un/vai izmantotos rīkus kļūdainas informācijas atpazīšanai sekojošajās situācijās!

Iespējama vairāk kā viena pareizā atbilde. Pareizās atbildes meklējamas nākamajā lapā.

1. Google mazākuma akcionāri pēc garām diskusijām vēlas atcelt iecerēto „[Kosmiskā lifta](#)” projektu, bet viens no dibinātājiem Lerijs Peidžs pārtrauc sarunas un paziņo, ka viņš ir ilggadīgais uzņēmuma vadītājs, tāpēc projektam jāturpinās.
2. TV loteriju izložu laikā studijā viesojas pārstāvji no Ekonomikas policijas.
3. Kopš 6 gadu vecumā iemaldījos sporta laukumā, man uzskrēja sprinteris un notriecot zemē, salaužot roku, es uzskatu, ka tie, kas nodarbojas ar skriešanu, ir slikti cilvēki. Notiek teroristu uzbrukums Bostonas maratonam. Man viss uzreiz ir skaidrs – tas notika tādēļ, ka skrējēji ir slikti cilvēki.
4. Brālēns pēdējās 48h ir pazudis – neatbild uz telefona zvaniem, neviens no draugiem, kolēģiem un paziņām – zināmajiem iespējamajiem cilvēkiem viņu nav redzējis, visas apkārtnes slimnīcas ir apzvanītas, arī policija par viņa atrašanās vietu nezina.
5. Uzņēmums SIA „Okams”, kurš uzvarējis konkursā rekonstruēt biroja telpas uzņēmumam AS „Seigans”, nepiekrīt „Seigans” valdes locekļa un saimnieciskā vadītāja Laivara Embergaprasībām iekļaut līgumā punktus par biroja iekštelpu mēbeļu un tamlīdzīgas kustamās nodrošināšanu, tā vietā piedāvājot par līdzīgu summu izbūvēt nepieciešamās komunikācijas un tehniskās sistēmas.

Vingrinājums Nr.2 (diviem vai vairāk cilvēkiem)

- Katram no deviņiem lekcijā uzskaitītajiem rīkiem kļūdainas informācijas atpazīšanai aprakstiet situāciju no publiskās telpas (tādu, par kuru viegli atrast informāciju, ja lasītājam kaut kas nav skaidrs), vai nu:
 - (a) aprakstot problēmsituāciju, kurā noderētu kāds no kļūdainas informācijas filtrēšanas rīkiem, bet tas netiek izmantots (proti, sliktās prakses piemēru), vai arī
 - (b) situāciju, kurā kāds no kļūdainas informācijas filtrēšanas rīkiem noder un jau tiek veiksmīgi lietots (proti, labās prakses piemēru).
- Aprakstot situāciju, vēlams, norādiet:
 - puses, kas tajā iesaistītas,
 - aprakstiet problēmu,
 - aprakstiet rīku, kas šajā situācijā izmantojams,
 - kā arī sniedziet savu īsu komentāru par situāciju.
- Ar kolēģi/-iem pārrunājiet katru situāciju un ieteicamo/-os kļūdainas informācijas filtrēšanas rīkus.

Devini rīki klūdaines informācijas atpazīšanai.

1. Neatkarīgs fakti apstiprinājums.
2. Pamatīga, pamatota un patstāvīga diskusija.
3. Ignorēt argumentus no autoritātes.
4. Izvērtēt vairākus iespējamus skaidrojumus.
5. Nepieķerties savām hipotēzēm.
6. Kvantificēt.
7. Argumenta ķēde ir tik spēcīga, cik spēcīgs tās vājākais posms.
8. Okama asmens.
9. Falsificējamība.

Vingrinājums Nr.1. Pareizās atbildes.

1. Nepieciešama **pamatīga, pamatota un patstāvīga diskusija**, bet to izjauc **arguments no autoritātes**. (Sākumā tiek pielietots pirmais pareizais rīks, bet minētajā situācijā netiek pielietots otrs rīks.)
2. Nepieciešams **neatkarīgs fakti apstiprinājums** (Pielietots pareizais rīks. Teorētiski varētu runāt par argumentu no autoritātes – tas, ka studijā ir policija, vēl 100% nenozīmē, ka loterija tikusi pārbaudīta; bet visdrīzāk tā ir, jo loterijas rīkotājiem ir risks daudz ko zaudēt, ja tie mēģinās šmaukties.)
3. Man derētu **nepieķerties savām hipotēzēm**. (Šis rīks ir nepieciešams, bet netiek pielietots. Notikušo parādību es skaidroju ar saviem uzskatiem, nevis mēģinu izvērtēt patiesās cēloņsakarības. Piedevām varētu pieminēt arī **falsificējamību**: vai un kā iespējams falsificēt uzskatu, ka visi skrējēji ir slikti cilvēki?)
4. **Vairāku iespējamo skaidrojumu izvērtēšana** (Pielietots pareizais rīks. Citas hipotēzes jeb iespējamie skaidrojumi nav izvirzīti.)
5. **Kvantificēšana** (Pielietots pareizais rīks. Uzņēmums rīkojas pareizi, jo izvairās no domstarpību riska un noslēdz līgumu par kvantificējamiem lielumiem un darbiem (tehnisko sistēmu izbūvi), nevis mēbelēm, kuru kvalitāte un atbilstība ir potenciāli subjektīva/interpretējama. Savukārt nosaukums SIA „Okams” un galvenā dizainera pieminēšana (atgādina argumentu no autoritātes – bet te nav argumenta, pat ne implicīta/neminēta argumenta) ir maldugunis, kas iekļautas uz paķeršanu, lai novērstu Jūsu uzmanību).